

AMIT FELTÉTLENÜL TUDNI AKARSZ A RÜHŐKÉKRŐL

(de soha nem merted megkérdezni)

A rühőkék családjába tartozó fajok élő példányainak felfedezése a közelmúltra tehető. Egy rendkívül ősi család tagjai, egy eltűntnek hitt láncszem az evolúció történelmében, ezért is volt nagy jelentőségű a megtalálásuk. Már jóval a dinoszauruszok kora előttre tehető megjelenésük a Földön. Erről megannyi kőületben találtak bizonyítékot a tudósok, de eddig, mivel élő példány még nem láttak, egy rejtélyes, az idők során zsákutcának bizonyuló fejlődési ágként tartották számon őket. Nagyon változott a kép, amikor veszélyeztetett élő példányait felfedezték. Első írásos említésük 2004 április 25-re datálódik, a nagy tekintélynek örvendő, magát csak Magpet-nek nevező polihisztor tollából.

A rühőkék rendkívül ritka, veszélyeztetett növények. 2004-es felfedezésük óta több fajukat találták meg különböző élőhelyeken. Mindegyik fajukról elmondható, hogy apró termetű, nagyon ritkán előforduló élőlények. A mai napig 12 fajukat fedeztek fel. Érdekesség, hogy a rühőkék felfedezésében egy magukat geocachereknek nevező csoport jeleskedik. Az eddig ismert összes fajt kivétel nélkül e csoport tagjai írták le. A rühőkék több különleges, alig magyarázható tulajdonsággal is rendelkeznek, ezért kiemelt figyelmét élvezhetik több botanikusnak, a természetvédelemi hivatalok szakembereinek, és a ladvavadászoknak.

Az eddigi rövid, de szerteágazó vizsgálatuk során bebizonyosodott, hogy teljesen különálló utat jártak be a törzsfajlás során, ezért rendszertanilag külön Törzset alkotnak.

Rendszertani besorolásuk a következő:

Ország: Növények (Plantae)
Törzs: Hüderitkák (Pustulophyta)
Osztály: Másodikbé (Pustulopsida)
Rend: Rühőke alakúak (Pustulutales)
Család: Rühőke félek (Pustulaceae)
Nem: Rühőkék (Pustulus)

FAJAIK:

Közönséges vagy paraszt rühőke (*Pustulus vulgaris*):

Már megjelenésében is botrányosan kinéző növény, bár az egyik leginkább elterjedt faj. Valamiféle pszichotikus hatás gyakorolására képes. Aki megpillantja, önkéntelenül is obszcén kifejezések harsogására ragadtatja magát. Innen ered a neve is. Ez az emberekre gyakorolt hatásuk még erőteljesebb, ha véletlenül közvetlen kontaktus lép fel a növény, és megpillantója lábai között. Azt, hogy ugyanilyen hatással vannak-e az állatokra is eddig még nem sikerült vizsgálni megfelelő, az állatok kommunikációjában ilyen szinten járatos szakemberek hiányában.

Sziki rühőke (*Pustulus kanikulis*):

Az egyik legtöbbet vizsgált faj, éppen ezért erről a fajról találunk a legtöbb említést is tudományos, és kevésbé tudományos oldalakon. Latin neve alapján sokan tévesen azt gondolhatnák, hogy a növény rokonsági kapcsolatban állhat a MKGE korábbi elnökével. Le kell szögeznünk azonban, hogy ez a hiedelem minden tudományos alapot nélkülöz, semmiféle módon

eddig nem került bizonyításra. Bizonyos, a növények kommunikációjában jártas tudós csoportok véleménye szerint, ezt a feltételezést maguk a növények is cáfolni látszanak.

Élőhelyük elsősorban a szikes pusztaságok azon része, ahol jó esély van lábbal való tiprásukra, ezért az egyik legveszélyeztetettebb rühőke faj. Környezetvédelmi hivatalok is e faj védelmének zászlaja alatt felvonulva hoznak szigorúbbnál szigorúbb, sokszor megmagyarázhatatlanul logikátlan szabályokat.

Homoki rühőke (*Pustulus arenaris*):

A legszerencsétlenebb faj. Tudósok szerint azon sziki rühőkék leszármazottai lehetnek, akiket az erősebb fajtársak szépen kitűrtak a szikesekről, így a homokos pusztaságba kényszerültek. A homokszemekbe való kapaszkodásuk rendkívül sok energiájukat emészt fel, így arra már nem is marad elég, hogy látható tartományba eső méretűre növekedjenek. Ennek köszönhető, hogy a homokos pusztaságban kirándulók nem is igen láthatják, hiszen megfigyelésükhöz minimum erősebb nagyító, de leginkább mikroszkóp szükségeltetik. Sajnos korlátozott láthatóságuk nem segíti elő elterjedésüket sem, mivel nagyítójuk, pláne mikroszkópjuk nem lévén, egymást sem nagyon veszik észre. Szaporodásuk azon véletlen alkalmakra korlátozódik csak, amikor elfáradván, eleresztik a homokszemeket, így a szél egy másik rühőke mellé sodorhatja őket. Ennek valószínűsége pedig gyér populációjukat tekintve elég csekély.

Mezei rühőke (*Pustulus campestris*):

Nem tévesztendő össze a közönséges rühökével (*Pustulus vulgaris*). Üde mezőkön lehet rábukkanni. Rendkívül mutatós növény. Levelei nyíl alakúak, melyek kizárólag észak illetve dél felé mutatnak. Ezen tulajdonsága miatt kiválóan alkalmas irány meghatározására. Sajnos levelei viszont mind zöldek, és semmiféle jelölést nem tartalmaznak, így azt, hogy melyik éppen merre áll, nem lehet kizárólag a növény vizsgálatával eldönteni. Nem is szabad kizárólag a növény alapján meghatározni útirányunkat, ugyanis könnyen előfordulhat, hogy éppen ellentétes irányba indulunk el, mint szerettünk volna, aminek beláthatatlanok lehetnek a következményei. Különböző is egy mezőn sok minden más alapján is meg lehet tudni pozícióinkat, például GPS készülék segítségével, esetleg iránytűvel, aminek az észak és dél felé mutató hegye nem egységesen zöld. Ezért teljesen felesleges a mezőkön, az amúgy elég ritka mezei rühőke után kotorászni.

Réti rühőke (*Pustulus pratensis*):

Réteken, legelőkön honos növény. A szarvasmarha, és juh tartók nagy ellensége, mivel a növényeket lelegelvén, az állatok könnyen rühökések lesznek, ami szörnyű viszketéssel, és fekélyek kialakulásával járhat. Szerencsére ez a kellemetlen betegség csak a növények orális bevitelének következtében alakulhat ki, így nem kell tartanunk attól, hogy a réteken járva, esetleg lepihenvén a növényre ráülve bennünk is kialakul a vakaródzós tünetegyüttes. Óvakodjunk azonban attól, hogy esetleg salátát készítsünk belőle.

Megjelenése kevésbé mutatós, mint közeli rokonának, a mezei rühökének (*Pustulus campestris*). Nem mutat meg semmit, levelei sem nyíl alakúak, ráadásul a szélrózsa minden irányába állnak. Teljesen haszontalan élőlény, ritkasága miatt mégis védelmet élvez.

Erdei rühőke (*Pustulus silvestris*):

Lombos erdőtülszűrésok lakója. Leginkább a sűrű tölgyeseket kedveli, de előfordul bükkösökben, mátrásokban, és bakonyosokban is. A fák ágain él, innen les gyanútlan áldozatára, ugyanis az erdei rühőke, ellentétben fajtársaitól, étrendjét ragadozással egészíti ki. Ezen különleges szokása miatt a tudósok valószínűsítik, hogy törzsfajlásának korai szakaszában kereszteződhetett a vénusz légyecsapó (*Dionaea muscipula*) ősi példányaival. Csapongó törzsfajlásának hajnalán feltételezhető, hogy a mimóza (*Mimosa pudica*) fajtoktól is kaphatott géneket, ugyanis az erdei rühőke aktív helyváltoztatásra is képes. Miután levetette magát a fák ágairól legyilkolván

áldozatát, képes arra, hogy rendkívül lassan visszamásszon. Kéretik ezért, ha földön fekvő erdei rühökére bukkanunk, ne próbáljunk segíteni rajta. Egyrészt veszélyes lehet, másrészt, ha a becsapódáskor eltárolt pozíciója megváltozik, elveszti az elég silány tájékozó képességét, és képtelen lesz többé visszamászni a fára. Nem kell azonban félelemmel (sem fél elemmel, mert az környezetszennyező) közlekednünk ezek után az erőkben, hiszen az erdei rühöke kizárólag apró rovarokkal egészíti ki táplálékát, és vaddisznóval (*Sus scrofa*). (utóbbival rendkívül ritkán).

Hegyi rühöke (*Pustulus montanus*):

Magasabb hegyvidék lakója. Nem szereti a kitett helyeket, ezért leginkább sziklák tövében lehet rájuk akadni. Mivel itt élnek, taposástól kevésbé kell tartaniuk, ám a nagytestű és lomha nyehőcék (*Nyenyenyeeee pustulufagus*) legfőbb táplálékaként szintén a kihálás szélére sodródott. Télen, a hó alá húzódva vészeli át a fagyokat, és a hegyi kerékpárosokat. Nyáron a magasabb fűvek takarása miatt nehezen észrevehető.

Havasi rühöke (*Pustulus alpenis*):

Előfordulása nagyrészt átfedést mutat a hegyi rühöke (*Pustulus montanus*) élőhelyével, de ez a faj a kitettebb sziklaormokat, a kövek tetejét és a hóval jobban borított részeket kedveli. Ezen, hosszú távú fennmaradásának tekintetében rossz tulajdonságának köszönheti, hogy még közeli rokonánál is nagyobb esélye van a végleges kihálásra. Sajnálatos módon igen gyorsan fogyatkozik a populációja, mivel a téli sportok szerelmesei könnyen le tudják kaparni sílécikkel, bakancsukkal, vagy akár lapátjukkal a hóval borított sziklák tetejéről. Megmentésükre széleskörű nemzetközi összefogás van kialakulóban. A neves tudósokból álló csapat terve szerint megpróbálják az egyes példányokat rávenni arra, hogy a sziklák kitett helyeiről, inkább húzódjanak lejjebb, a védettebb sziklák tövéhez. Természetesen ezt a próbálkozást a hegyi rühökék (*Pustulus montanus*) nem nézik jó szemmel, merthogy vaksik szegények.

Mocsári rühöke (*Pustulus palustris*):

Az egyik legritkább faj. Olyannyira ritka, hogy még senki sem látott soha egyetlen példányt sem. Létezését bizonyos jelek alapján valószínűsítik a tudósok, hasonlóan a fekete lyukak létezéséhez. Láthatatlan, pszichokinetikus energiájának erőterével képes meggömbíteni lakótársa, a mocsári zsurló (*Equisetum palustre*) szárát, így közvetett módon lehet következtetni jelenlétükre. Remélhetőleg hamarosan sikerül majd nyomára akadni egy-egy élő példányuknak.

Tavi rühöke (*Pustulus lacustris*):

Tavak, holtágak lakója. Megszólalásig hasonlít az apró békalencsére (*Lemna minor*), ezért soha senki sem tudhatja, hogy éppen tavi rühökét, vagy éppen békalencsét lát. Elkülöníteni a békalencsétől kizárólag genetikai vizsgálatokkal lehet, ami rendkívül költséges, így még a tudósok sem tudják pontosan, mekkora populációja is él a tavi rühökének. Mivel nem tudják, így védelem alatt áll. Abból nem lehet baj.

A tudósokon kívül kizárólag a kecskebékák (*Rana esculenta*) lennének még képesek izolálni a tavi rühökét a békalencsétől, de nem akarják! (Mellesleg a békalencsének semmi köze nincs sem a békához sem a lencséhez, a kecskebékának a kecskéhez, a rühökének pedig a rüh-höz. – a szerző megjegyzése)

Városi rühöke (*Pustulus urbanus*):

Elég keveset tudunk erről a fajról. Mindössze annyit sejthető a neve alapján, hogy városokban él. A városokban nagyon sok minden él, miért pont rühöke ne élne itt. Hát él is!

Házi rühőke (*Pustulus domesticus*):

Mivel felfedezésük óta igen sokat hallani a rühőkéről, így igény mutatkozott rá, hogy ne csak a természetes élőhelyein taposhassuk, hanem otthonunkban is. Ezért egyes kertészmérnökök a hullámot meglovagolva igen rövid idő alatt, tiltott génebeszeti eljárásokkal létrehozták a taposás álló házi rühőkét. (pfujj! – A szerző kommentje) Mivel igen drága faj, csak a leggazdagabbak, és legelszántabbak engedhetik meg maguknak, hogy pázsitjukba egy-egy tő házi rühőkét is telepítsenek. Az eltelt rövid idő alatt igazi státusszimbólummá vált. Félő azonban, hogy taposás álló tulajdonságának köszönhetően hamar el fog terjedni, és visszavadulva kiszoríthatja az összes többi rühőke fajt, kivéve az erdei rühőkét (*Pustulus silvestris*), mert az megeszi!

Kessergő rühőke (*Pustulus dzsipiensis*)

A kézirat lezárása előtt érkezett friss hír szerint a magyarországi geocaching tevékenységnek köszönhetően ismét új faj került felfedezésre. A többi rühőke fajtól alapvetően eltérő növényt alapos vizsgálatok után kessergő rühőkeként (*Pustulus dzsipiensis*) rendszerezték. Jellemzője, hogy kezében GPS készüléket tartó egyén közelébe való érkezésekor, jellegzetes csippantó, szakkifejezéssel élve „pittyentő” hangot hallat, ugyanis képes érzékelni a GPS térerejét. Az említett készülék nélkül érkezőknek semmi esélyünk a növényke megpillantására, mivel a térérő hiányában egészen kicsire összetöpörödve, bimbójával bánatosan bókolva (tehát kesseregve) vészeli át ezeket a kutyüközelmentes időszakokat. Kizárólag olyan helyeken fordul elő, ahonnan legalább négy, de inkább több műhold látható. Ebből következik, hogy lakásba vinni tilos, pincébe meg pláne, mert ott igen hamar elpusztul. A természetvédelmi hivatal figyelmeztetése szerint meg egyáltalán nem szabad sehova se vinni, merthogy fokozottan védett!

lelcache

minisztériumi rühőke szakértő,
a rühőke-ügyi tudományok doktora

Kistarcsa, 2013. január 28.

szaklektor:

sirgalahad

kertészmérnök

a kessergő rühőke felfedezője

LAPOZZ

RÜHŐKÉK versben

A kezdetek

Geotúrát tett a Hect-tel
Nytott szemmel járkálva
Mit pillant meg másnap reggel
Szikla repedt árkába'?

Keskeny, rövid, ám de lapos
Mégis bájos élőlény
Óvd a tövit, rá ne taposs!
Ez már fejben lévő tény

Olyat tud, mint senki más
Kétség gyötri Magpetet
Bár ez új faj, nem vitás
Töpreng rajta hat hetet

Fejében az elméletek
Kártyavárként dülöngélnek
„Remélem, hogy nem tévedek
Elnevezem Rühökének!”

Jellemzője kecs, kedvesség
Latin neve Pustulus
Életéhez kell nedvesség
Fény, levegő, plusz humusz

Termése egy gümőke
Szép növény a rühőke!!!

FAJAIK:

Közönséges vagy paraszt rühőke (Pustulus vulgaris):

Mindenhol él e kis csalfa
Kert előtt és ház megett
Úri nőből is kicsalva
Egy soványka báz'meget

Éppen ezért ne taperold
Ne gyűjtsél egy vagonnal
Gátlásokat, mert ha felold
Köcsög leszel azonnal

Sziki rühőke (Pustulus kanikulis):

Amit minden szik remél
– Élőhelyek királya –
Feltűnik egy sziklevél
Rühökének csírája

Megtrágyázni jön a konda
Nincs szüksége itt másra
Esetleg még öt naponta
Kesser-féle tiprásra

Rühő másért nem megy oda
Érdemed a pH-dé
(Így válhatott lelcache koma
Rühökéből Phd...)

Homoki rühőke (Pustulus arenaris):

Nagyon ritkán meetingelnek
A fiúk és a lányok
Vajon miért, mit tippeltek?
Mivel nagyon parányok

Okoljuk e sívó helyet
Ritkán leszen abból nász
Hím példány a bimbó helyett
Homokszemet markolász

Mezei rühőke (Pustulus campestris):

Nos, logikát itt ne keress
Népi neve nyúltorma
Élénkzöld és ív leveles
Pontosabban nyíl forma

Félrevezet készakarva
Szemétkedést élvezi
Jól átver, hogy Észak arra
Káröröm majd szétveti

Réti rühőke (*Pustulus pratensis*):

Ne kerüljön, már ha lehet
Nyelőcsőbe, tüdőbe
Csúf fekete zsákba tehet
Fertőző e rühőke

Hogyha mégis behappolnál
Készülj fel a rühödre
Mielőtt még elpatkolnál
Vakarózhatsz dühöngve

Erdei rühőke (*Pustulus silvestris*):

Hogyan lehet felismerni
Az erdei rühökét?
Tölgyfa ágra fel bír menni
Ott csinál egy ülökét

Azokat ő kedveli, kik
GPS-szel tökölnék
Míg a ládát felderítik
Gyakran meg is dögölnek

Hegyi rühőke (*Pustulus montanus*):

Jaj, sok mindent odaadna
Ha lenne egy gyerkőce
Ám mielőtt sokasodna
Megeszi egy nyehőce

Így sodródik szegény giz-gaz
Kihalásnak szélire
Számára csak szerény vigasz
Hogy bekerült még ide

Havasi rühőke (*Pustulus alpinus*):

Szereti a kitett helyet
Szikla alig takarja
Pont azt sajnos, igen, melyet
Síléc, bakancs kaparja

Néhány tudós arra gondolt
Megmenthető egy pár szál:
„Élőhelyed marha rombolt
Segítünk, hogy lemásszál!”

Mocsári rühőke (*Pustulus palustris*):

Kell, hogy legyen benne némi
Görbült Uri Geller gén
Hanyistók majd elregéli:
„Főzve tuti allergén!”

Fő fenomént persze veri
Vélhetjük tán surmónak
Vén gerincét megtekeri
Szegény öreg zsurlónak

Tavi rühőke (*Pustulus lacustris*):

Olyan, mint a békalencse
Nád rejtekén bujdosó
Ki lát egyet, még ma mentse
Hátha az az utolsó

Neki is van néha némi
Bizonytalan érzése
Nem tudja a béka néni
Rühőke, vagy mért mégse?

Városi rühőke (*Pustulus urbanus*):

Számos növény, ember, állat
Szövi be a nagyvárost
Ha nagyító lenne nálad
Mondjuk holnap, vagy már most

Megláthatnád: póre teste
Megcsillan az aszfalton
Diszkók körül, főleg este
Tömeges már, azt hallom

Házi rühőke (Pustulus domesticus):

Újgazdagnak nem kell többé
Mercedesben ringó bula
Rühőke lett mindörökké
Pénzistennek szimbóluma!

Kessergő rühőke (Pustulus dzsipiensis)

Hangot ad és mégis növény
Talán ez az egyetlen
Darwin-féle régi törvény
Szelekció kegyetlen
Megérzi a vad térerőt
Mámorosan megpittyen
Ám rossz helyre, ha félrenőtt
Hamarosan elfittyen
Látnia kell e kék égen
Legalább sok műholdat
A sámánok szedték régen
Lett belőle fűoldat
(Mélázónak tűnő Pista
Lehet, hogy csak rühőkista...)

Zárszó

Szennyez vagy árt – mindent vess el
Hallgassál a költőre
Legyen a sok geokesser
E rühőkés Föld őre

Sírgalahad

2013 január 31.